

INSTITUT FOR
MENNESKE
RETTIGHEDER

MENNESKE- RETTIGHEDER I FOKUS

BERETNING TIL INATSISARTUT
2022-23

MENNESKERETTIGHEDER I FOKUS – BERETNING TIL INATSISARTUT 2022-23

Redaktion: Marya Akhtar, Nadja Filskov, Kathrine Storgaard Carlsen og Maria Ventegodt
Beretningen omfatter aktiviteter fra august 2022 til og med august 2023.

Oversættelse til grønlandsk: Maybritt Lyng
Grafisk design: Hedda Bank
Tryk: Nuuk Offset

Forside: Isak Josenius er en af de 26 juridisk faderløse, der har stævnet den danske stat for at have krænket deres menneskerettigheder.

Fotos: Christian Klindt Sølbeck (forside og bagside),

Karen Marie Nathansen (s. 9)

Cebastian Miki Rosing (s.11)

Christian Klindt Sølbeck (s.12)

Cebastian Miki Rosing (s.15)

Noah Silliman, Unsplash (s.16)

Aanguaq Reimer-Johansen (s.19)

ISBN: 978-87-7570-204-6

e-ISBN: 978-87-7570-205-3

© 2023 Institut for Menneskerettigheder – Danmark og Grønlands nationale menneskerettighedsinstitution

Denne publikation eller dele af den må reproduceres til ikke-kommerciel brug med tydelig angivelse af kilden.

Vi tilstræber, at vores udgivelser bliver så tilgængelige som muligt. Vi bruger f.eks. store typer, korte linjer, få orddelinger, løs bagkant og stærke kontraster.

Læs mere om tilgængelighed på www.menneskeret.dk/tilgaengelighed

INDHOLD

- 4** FORORD VED LOUISE HOLCK
- 6** INTERVIEW MED QIVIOQ LØVSTRØM, FORKVINDE FOR GRØNLANDS RÅD FOR MENNESKERETTIGHEDER
- 7** SAMARBEJDER FREMMER MENNESKERETTIGHEDERNE
- 8** HISTORISK UDREDNING BØR HAVE FOKUS PÅ STATENS ANSVAR FOR MENNESKERETLIGE KRÆNKELSER
- 10** SPIRALSAGENS OFRE HAR RET TIL ANERKENDELSE OG KOMPENSATION
- 12** DE JURIDISK FADERLØSE HAR KRAV PÅ ANERKENDELSE OG GODTGØRELSE
- 13** OFRE FOR VOLDTÆGT OG PSYKISK VOLD GÅR STØRRE BESKYTTELSE I MØDE
- 14** NYT LOVFORSLAG LÆGGER OP TIL STÆRKERE BESKYTTELSE MOD DISKRIMINATION
- 16** BESKYTTELSE MOD SEKSUELLE OVERGREB BØR SKÆRPES PÅ BO- OG DØGNTILBUD
- 18** DIALOGKORT STYRKER BEFOLKNINGENS KENDSKAB TIL MENNESKERETTIGHEDER
- 20** SYSTEMATISK DATAINDSAMLING KAN STYRKE BESKYTTELSEN AF BEFOLKNINGENS RETTIGHEDER
- 22** RETTEN TIL RETFÆRDIG RETTERGANG ER UNDER PRES
- 23** TESTS AF FORÆLDREKOMPETENCER BLIVER TILPASSET GRØNLANDSK SPROG OG KULTUR

FORORD

I Grønland og Danmark har der det seneste år været et særligt fokus på, at den danske stat undersøger sit ansvar i sager, hvor mennesker i Grønland har fået krænket deres rettigheder. Da FN's specialrapportør for oprindelige folks rettigheder, Francisco Calí Tzay, besøgte Grønland og Danmark i begyndelsen af 2023, kom flere sager frem. Specialrapportøren var blandt andet med til at kaste lys over, at grønlandske borgere i Danmark oplever diskrimination og føler sig som 'usynlige spøgelser', der ikke har noget sted at gå hen for at få hjælp.

I samarbejde med en række grønlandske rettighedsinstitutioner arbejder Institut for Menneskerettigheder på at sikre, at både nutidige og historiske menneskerettighedskrænkelser bliver undersøgt, at staten tager ansvar, og at ofrene modtager den anerkendelse og kompensation, som de har ret til.

Derfor stiller vi som national menneskerettighedsinstitution vores ekspertise til rådighed, når sagen om spiralkampagnen i skrivende stund er ved at blive rejst mod den danske stat. Og derfor har vi valgt at indtræde til støtte for de juridisk faderløse, der har stævnet den danske stat for at krænke deres privat- og familieliv og for at udøve forskelsbehandling.

En uvildig undersøgelse af spiralsagen og en historisk udredning af forholdet mellem Grønland og Danmark i perioden fra anden verdenskrig og frem til i dag er sat i gang. Det er en positiv udvikling for menneskerettighederne, men vi anbefaler fortsat, at både udredningen og undersøgelsen har et menneskeretligt fokus. Vi anbefaler også, at undersøgelsen af spiralsagen omfatter de ufrivillige spiralopsætninger på grønlandske piger og kvinder, som har fundet sted efter 1991 og frem til i dag.

Ser vi på beskyttelsen mod vold og diskrimination i Grønland, er der sket fremskridt. For eksempel er en samtykkebaseret voldtægtslovgivning trådt i kraft, psykisk vold er ved at blive kriminaliseret, og den grønlandske befolkning kan se frem til en stærkere beskyttelse mod diskrimination.

Samtidig er der udfordringer, når det kommer til borgernes retsstilling i det grønlandske retsvæsen og for personer med handicap, der udsættes for seksuelle overgreb.

Institut for Menneskerettigheder arbejder tæt sammen med Grønlands Råd for Menneskerettigheder og en række andre grønlandske rettighedsinstitutioner. Den viden og rådgivning, vores grønlandske samarbejdspartnere producerer, er en forudsætning for at sikre lovgivning og politikker, der fremmer ligebehandling og menneskerettigheder i Grønland.

I Danmark har ligebehandling af grønlændere været højt på dagsordenen det seneste år. Efter specialrapportørens besøg afsatte Folketinget midler til at sikre, at danske myndigheder ikke tester grønlandske borgeres forældrekompetencer på et forkert grundlag i forbindelse med anbringelsessager. Brugen af ikkekulturtilpassede tests kan indebære en risiko for, at grønlændere i Danmark diskrimineres, og at deres ret til familieliv krænkes. Beslutningen om at anvende kulturtilpassede tests er derfor et vigtigt fremskridt for grønlandske forældres rettigheder.

Vi ser frem til at fortsætte vores samarbejde med grønlandske rettighedsinstitutioner om at beskytte og styrke befolkningens menneskerettigheder.

God læselyst.

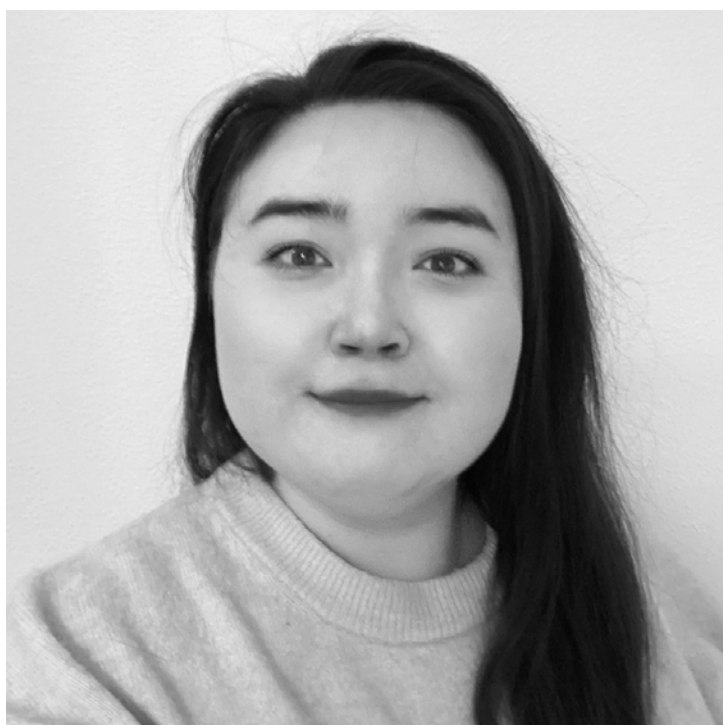
Louise Holck
Direktør

” Den viden og rådgivning, vores grønlandske samarbejds partnere producerer, er en forudsætning for at sikre lovgivning og politikker, der fremmer ligebehandling og menneskerettigheder i Grønland.

Louise Holck
Institut for Menneskerettigheders direktør

”DET ER AFGØRENDE FOR GRØNLANDS FREMTID OG VORES SELVSTÆNDIGHED, AT VI KENDER VORES RETTIGHEDER.”

Med etableringen af et stærkt sekretariat, der understøtter Grønlands Råd for Menneskerettigheder, stiger befolkningens kendskab til deres rettigheder, oplever rådets forkvinde, Qivioq Løvstrøm.

Qivioq Løvstrøm, forkvinde for Grønlands Råd for Menneskerettigheder.

26 juridisk faderløse har stævnet den danske stat for at have krænket deres menneskerettigheder. Ofre for spiralskandalen og andre former for krænkende svangerskabsprævention har samlet sig, og en stor gruppe af ofre for spiralskandalen er ved at rejse krav mod den danske stat for de menneskerettighedskrænkelser, de har været udsat for. Historiske udredninger af spiralskandalen og af forholdet mellem Danmark og Grønland er påbegyndt.

Under valgkampen op til seneste Inatsisartutvalg handlede mange af debatterne om national identitet, etnicitet og oprindelige folks rettigheder. På Ilisimatusarfik, Grønlands Universitet, skriver et stigende antal studerende opgaver om den grønlandske befolknings ønsker og rettigheder. Ligesom grønlandske medier oftere sætter grønlandske rettighedskampe på dagsordenen.

Ifølge forkvinde for Grønlands Råd for Menneskerettigheder, Qivioq Løvstrøm, er det alle eksempler på, at en voksende del af den grønlandske befolkning kender og bruger deres rettigheder. Qivioq Løvstrøm håber, at Grønlands Råd for Menneskerettigheders oplysningsarbejde er med til at understøtte et stærkere grundlag for at debattere og implementere menneskerettighederne i Grønland. En positiv udvikling i den sammenhæng er, at rådet i maj 2022 styrkede sit sekretariat.

”Efter at rådet har fået et solidt sekretariat, har vi et meget bedre grundlag for at skabe positive og varige forandringer i vores arbejde med at styrke befolkningens kendskab til deres rettigheder.”

”Sekretariat udvikler og formidler viden om menneskerettigheder, der både er med til at nuancere den offentlige debat og undervisningen i og kommunikation

SAMARBEJDER FREMME MENNESKE- RETTIGHEDERNE

om menneskerettigheder på sociale medier. Sekretariatets arbejde er også i høj grad med til at styrke vores dialoger med myndigheder og politikere om at fremme og beskytte menneskerettighederne,” siger Qivioq Løvstrøm og fremhæver nogle af de indsætter, hun oplever, gør en forskel.

Rådet har i løbet af det seneste år lanceret flere videoer om menneskerettigheder, både på KNR og på de sociale medier. Det seneste år har gymnasieelever i Nuuk og Sisimiut deltaget i workshops og sammen med sekretariatet været med til at færdigudvikle dialogkort om menneskerettigheder. Dialogkortene har været med til at starte vigtige samtaler om rettigheder i en grønlandsk kontekst.

Ifølge Qivioq Løvstrøm spiller rådets samarbejde med Oqaasileriffik, Grønlands Sprogsekretariat, om udviklingen af et grønlandsk begrebskatalog om menneskerettigheder også en vigtig rolle for udbredelsen af viden om menneskerettigheder i Grønland.

”Vi mangler menneskeretlig terminologi på grønlandsk. Udvikler vi det, kan vi skabe en mere inkluderende debatkultur om menneskerettigheder i Grønland, som er relevant for alle,” siger Qivioq Løvstrøm.

Hun lægger også vægt på vigtigheden af arbejdet med oprindelige folks rettigheder.

”Det er vigtigt at understrege, at vi i rådet stadig har mange ønsker til at styrke vores arbejde på en række områder. Særligt når det kommer til både individuelle og kollektive rettigheder som oprindeligt folk, kan vi som råd spille en vigtig rolle for at sikre en faglig og saglig debat.”

Institut for Menneskerettigheder arbejder tæt sammen med grønlandske aktører for at fremme og forankre menneskerettighederne i Grønland. Vores tætteste samarbejdspartner er Grønlands Råd for Menneskerettigheder. Derudover samarbejder vi blandt andre med Ilisimatusarfik, Grønlands Universitet, børnerettighedsinstitutionen MIO, handicaptalsmandsinstitutionen Tilioq, Grønlands Ligestillingsråd, Rådet for Grønlands Retsvæsen og andre aktører som for eksempel forskellige departementer i Naalakkersuisut og NIIK, Nunatsinni Inuit Innarluutillit Kattuffat, en paraplyorganisation på handicapområdet. Vores løbende drøftelser med Grønlands Råd for Menneskerettigheder danner et solidt grundlag for vores arbejde med at følge menneskerettighedssituationen i Grønland. Sammen udgiver vi rapporter om væsentlige forhold for det grønlandske samfund med anbefalinger til myndigheder og andre centrale aktører om at styrke beskyttelsen af borgernes rettigheder. Desuden rapporterer vi sammen til FN's forskellige menneskerettighedskomiteer for at sætte fokus på områder, hvor forholdene i Grønland kan forbedres til gavn for borgerne. Børnerettighedsinstitutionen MIO, handicaptalsmandsinstitutionen Tilioq, og forpersonen for Grønlands Ligestillingsråd er faste medlemmer af Grønlands Råd for Menneskerettigheder. I den sammenhæng modtager instituttet uvurderlig viden og data fra organisationerne og de resterende rådsmedlemmer om menneskerettighedssituationen i Grønland.

HISTORISK UDREDNING BØR HAVE FOKUS PÅ STATENS ANSVAR FOR MENNESKERETLIGE KRÆNKELSER

Forholdet mellem Grønland og Danmark efter anden verdenskrig bliver gransket med forskere fra Ilisimatusarfik i spidsen. Instituttet savner menneskeretligt fokus i kommissoriet.

I juni 2023 præsenterede Grønlands landsstyreformand Múte Bourup Egede, og den danske uddannelses- og forskningsminister, Christina Egelund, kommissoriet til en historisk udredning, der skal granske forholdet mellem Grønland og Danmark.

Kommissoriet, som forankres på Ilisimatusarfik, Grønlands Universitet, vil sætte fokus på de væsentligste politiske beslutninger og begivenheder, som var med til at præge udviklingen af Grønland, forholdet mellem Grønland og Danmark, eller som fik konsekvenser for den grønlandske befolkning.

Institut for Menneskerettigheder anser det for afgørende, at en historisk udredning har et menneskeretligt fokus, og at nulevende grønlændere, som er involveret i eller berørt af de politiske beslutninger og begivenheder, som udredningen fokuserer på, bliver inddraget.

Det fremhævede vi blandt andet over for FN's specialrapportør for oprindelige folks rettigheder, Francisco Calí Tzay, da han besøgte Grønland og Danmark i februar 2023.

Selvom borgerinddragelse i både Grønland og Danmark fremgår af kommissoriet, er det problematisk, at udredningen ikke skal fokusere på menneskeretten, herunder oprindelige folks rettigheder, eksempelvis ved at inddrage menneskerettighedseksperter.

Det er statens ansvar at undersøge og anerkende de menneskerettighedskrænkelser, der har fundet sted, og efter instituttets vurdering bør udredningen derfor prioriteres højt og ikke forsinkes.

Kvinder, der uden samtykke fik opsat spiral, og juridisk faderløse samlede sig i demonstration mod statsminister, Mette Frederiksen, og formanden for Naalakkersuisut, Múte Bourup Egede, den 6. juni 2023.

INSTITUT FOR Menneskerettigheders Bidrag og anbefalinger

- Da FN's specialrapportør for oprindelige folks rettigheder, Francico Calí Tzay, besøgte Grønland og Danmark i februar 2023, anbefalede instituttet, at der sikres et menneskeretligt fokus og et fokus på oprindelige folks rettigheder i den historiske udredning. Eksempelvis ved at inkludere menneskerettighedsekspertes i arbejdet med udredningen. Instituttet gjorde det desuden klart, at udredningen bør prioriteres højt og ikke forsinkes.
- Over for specialrapportøren påpegede instituttet, at det er statens ansvar at sikre, at menneskerettighedskrænkelser afdækkes grundigt, at anerkende de menneskerettighedskrænkelser, der har fundet sted og at sikre inklusion af de grupper, som udredningen beskæftiger sig med.

SPIRALSAGENS OFRE HAR RET TIL ANERKENDELSE OG KOMPENSATION

Sammen med Grønlands Råd for Menneskerettigheder har vi presset på for, at staten undersøger sit ansvar for overgreb, herunder ufrivillig opsætning af spiraler hos piger og kvinder.

I slutningen af maj 2023 blev den længeventede uvildige undersøgelse af spiralsagen sat i gang. Det skete over et år efter, at en lang række grønlandske kvinder stod frem i danske og grønlandske medier og fortalte, hvordan de i perioden fra 1966 til 1975 uden deres eget eller deres forældres samtykke fik opsat spiraler. Et hold af grønlandske og danske forskere er nu i gang med at forberede afdækningen af sagens omfang, beslutningsprocessen bag og de berørte kvinders oplevelser.

Institut for Menneskerettigheder og Grønlands Råd for Menneskerettigheder vurderer, at pigerne og kvinderne blev udsat for en grov krænkelse af deres ret til selvbestemmelse, og at der kan være tale om nedværdigende og umenneskelig behandling i strid med både den Europæiske Menneskerettighedskonvention,

FN's Torturkonvention, Børnekonventionen og ILO-konventionen om oprindelige folks rettigheder. Derfor har vi anbefalet, at den uvildige undersøgelse har et særligt fokus på de menneskeretlige konsekvenser, som de ufrivillige opsætninger har medført.

Flere af de kvinder, der er blevet udsat for ufrivillige spiralopsætninger, har samlet sig og er ved at rejse krav mod den danske stat.

I slutningen af 2022 stod flere grønlandske kvinder frem og fortalte, at de var blevet udsat for ufrivillige spiralopsætninger i 1990'erne og frem til i dag. Instituttet mener derfor, at det er vigtigt, at undersøgelsens tidshorisont udvides, så den også dækker sager efter 1991.

INSTITUT FOR MENNESKERETTIGHEDER OG GRØNLANDS RÅD FOR MENNESKERETTIGHEDERS BIDRAG

- Institut for Menneskerettigheder og Grønlands Råd for Menneskerettigheder skrev i marts 2023 et fælles brev til sundhedsminister Sophie Løhde, hvor vi udtrykte vores bekymring over sagen, og fremhævede vigtigheden af, at udredningsarbejdet ikke forsinkes.

Vi påpegede også, at staten, udover den uvildige undersøgelse af forløbet, bør sikre, at kvinderne får en anerkendelse af den krænkelse, som de har været udsat for.

Endvidere bør der udbetales godtgørelse til ofrene inden for rimelig tid. Det bør ikke være op til den enkelte kvinde at søge om anerkendelse og godtgørelse.

- Da FN's specialrapportør for oprindelige folks rettigheder, Francisco Calí Tzay, besøgte Grønland og Danmark i februar 2023, fremhævede instituttet disse anbefalinger og lagde særligt vægt på, at udredningen af spiralsagen bør inkludere sager efter 1991.

DE JURIDISK FADERLØSE HAR KRAV PÅ ANERKENDELSE OG GODTGØRELSE

Når den første retssag om juridisk faderløse i Grønland bliver ført i Københavns Byret, indtræder Institut for Menneskerettigheder til støtte for sagsøgerne.

Den 15. februar 2023 stævnedes 26 juridisk faderløse i Grønland den danske stat for at have krænket deres menneskerettigheder, da de som børn født uden for ægteskab ikke har haft ret til at få fastslået et juridisk faderskab.

Københavns Byret har nu godkendt, at Institut for Menneskerettigheder indtræder i sagen til støtte for de juridisk faderløse. Sagen vedrører nemlig flere principielle menneskeretlige problemstillinger, blandt andet retten til privat- og familieliv og forbuddet mod diskrimination.

Institut for Menneskerettigheder vurderer, at de juridisk faderløse har fået krænket deres ret til privat- og familieliv, og at de har været udsat for forskelsbehandling på grund af deres ophav som grønlandere og deres status som børn født uden for ægteskab.

Retsstillingen for de juridisk faderløse i Grønland er efter instituttets vurdering i strid med menneskeretten og har været det i årtier. De juridisk faderløse har krav på anerkendelse og på en godtgørelse for krænkelserne.

Sagsøgerne, der alle er grønlandske borgere, blev født uden for ægteskab i perioden 1948-1972 og har indtil 2014 ikke haft ret til at få fastslået et juridisk faderskab med heraf følgende navne- og arveret fra deres respektive fædre. Den manglende adgang til at få fastslået et juridisk faderskab har også betydet, at sagsøgerne ikke har haft ret til at modtage oplysninger om deres biologiske fædre, og at der ikke har været retsmidler, der kunne understøtte en familiemæssig relation mellem far og barn. Reglerne for børn født uden for ægteskab i Grønland var anderledes end reglerne for børn født uden for ægteskab i Danmark, der fik ret til at få fastslået et juridisk faderskab allerede i 1937.

Isak Josenius er en af de 26 juridisk faderløse, der har stævnet den danske stat for at have krænket deres menneskerettigheder.

OFRE FOR VOLDTÆGT OG PSYKISK VOLD GÅR STØRRE BESKYTTELSE I MØDE

Samtykkebaseret voldtægtslovgivning er trådt i kraft, og et forbud mod psykisk vold er på vej.

Indtil 1. juli 2023 har de grønlandske domstole kun kunnet dømme en person for voldtægt, hvis vedkommende havde anvendt vold, trusler eller tvang, eller hvis offeret befandt sig i en hjælpeløs tilstand.

Med indførelsen af en samtykkebaseret voldtægtslovgivning i Grønland har begge parter siden juli i år, skullet sikre sig, at den anden har lyst til sex. Hvis ikke samtykke er opnået, er der nu tale om voldtægt.

Ofre for psykisk vold kan også se frem til en stærkere beskyttelse, efter at Naalakkersuisut og Justitsministeriet i et nyt lovforslag lægger op til at gøre det ulovligt at begå psykisk vold i nære relationer i husstanden i Grønland.

Institut for Menneskerettigheder anser tiltaget for positivt, fordi psykisk vold er en alvorlig krænkelse, der kan have langvarige konsekvenser for ofrene.

I et hørings svar anbefaler instituttet, at lovudkastet bliver udformet således, at beskyttelsen også gælder for personer, der ikke bor sammen. Lovudkastet lægger nemlig ikke op til at kriminalisere psykisk vold, der begås mellem mennesker, der ikke bor sammen, eller er knyttet til hinanden på anden vis end gennem husstanden.

Instituttet har både i forbindelse med udformningen af den samtykkebaserede voldtægtslovgivning og lovudkastet mod psykisk vold anbefalet, at der afsættes ressourcer til at øge befolkningens viden gennem oplysningsindsatser og undervisning. Den grønlandske socialstyrelses forebyggelsesafdeling, Paarisa påbegyndte i juli 2023 en oplysningskampagne om den nye samtykkelov.

INSTITUT FOR MENNESKERETTIGHEDER OG GRØNLANDS RÅD FOR MENNESKERETTIGHEDERS BIDRAG

- Sammen med Grønlands Råd for Menneskerettigheder og Grønlands Ligestillingsråd har vi opfordret Naalakkersuisut til at vedtage en samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse i Grønland.
- I 2022 udgav vi sammen et faktaaark om de menneskeretlige fordele ved at indføre en samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse i Grønland. Den nye voldtægtslovgivning følger blandt andet i kølvandet på anbefalinger fra FN's Kvindekomité og internationale menneskerettighedsstandarder, som beskrevet i blandt andet Europarådets konvention for bekæmpelse af vold mod kvinder, den såkaldte Istanbulkonvention.
- I 2023 sendte instituttet en udtalelse til udkast til lovforslag om ændring af kriminallov for Grønland (selvstændig bestemmelse om psykisk vold).

NYT LOVFORSLAG LÆGGER OP TIL STÆRKERE BESKYTTELSE MOD DISKRIMINATION

Naalakkersuisut vil styrke beskyttelsen mod diskrimination og oprette uafhængigt ligebehandlingsnævn.

Grønlands ligebehandlingslovgivning beskytter hovedsageligt mod diskrimination på grund af køn inden for arbejdsmarkedet. Men med et nyt omfattende lovforslag for ligestilling og antidiskrimination lægger Naalakkersuisut nu op til at indføre et generelt forbud mod diskrimination på baggrund af langt flere kriterier.

Vedtages loven, vil det således blive forbudt at diskriminere på baggrund af graviditet, barselsorlov, seksuel orientering, kønsidentitet, kønsudtryk, kønskarakteristika, race, hudfarve, national, social eller etnisk oprindelse, handicap, alder, politisk anskuelse, religion og trosoverbevisning. Forbuddet vil gælde både inden for og uden for arbejdsmarkedet.

Lovforslaget lægger desuden op til, at der oprettes et ligebehandlingsnævn, hvor borgerne kan rejse klager om diskrimination.

Institut for Menneskerettigheder finder det positivt, at Grønland ønsker at indføre flere beskyttelsesgrunde og styrke befolkningens mulighed for at rejse klager om diskrimination ved et uafhængigt nævn.

Sammen med Grønlands Råd for Menneskerettigheder har vi i flere år problematiseret Grønlands sparsomme beskyttelse mod diskrimination. Siden 2016 har vi sammen opfordret Naalakkersuisut til at styrke beskyttelsen mod diskrimination på alle beskyttelsesområder og at etablere et uafhængigt klagenævn, som kan behandle klager om diskrimination.

INSTITUT FOR MENNESKERETTIGHEDER OG GRØNLANDS RÅD FOR MENNESKERETTIGHEDERS BIDRAG

- For at sikre, at et kommende ligebehandlingsnævn effektivt kan behandle klager over forskelsbehandling, har instituttet i sommeren 2023 sendt et hørings svar over udkast til forslag til Inatsisartutlov om ligestilling og antidiskrimination. I hørings svaret fremhævede instituttet blandt andet, at det er vigtigt, at nævnet tildes tilstrækkelig finansiering.
- I flere statusrapporter og i rapporter til FN's komiteer, herunder FN's Racediskriminationskomité, FN's Kvindekomité og Den Universelle Periodiske Bedømmelse (UPR) har vi beskrevet, hvordan menneskeretten kan styrkes på området.

LGBT+-personer er blandt de grupper, der kan se frem til en større beskyttelse mod diskrimination. Den 14. juli 2023 blev der afholdt Nuuk Pride, hvor en række borgere demonstrerede for LGBT+-rettigheder

BESKYTTELSE MOD SEKSUELLE OVERGREB BØR SKÆRPES PÅ BO- OG DØGNTILBUD

Mennesker med handicap, der har været udsat for seksuelle overgreb, bør tilbydes traumebehandling, og beboernes sikkerhed på døgn- og botilbud bør styrkes.

I kølvandet på, at en 22-årig kvinde med multihandicap i efteråret 2022 fødte et barn, efter at være blevet voldtaget på det botilbud, hvor hun boede, har sikkerheden på grønlandske bo- og døgntilbud været højt på dagsordenen.

Mennesker med handicap udsættes i højere grad for seksuelle overgreb end andre befolkningsgrupper. Det er derfor afgørende, at myndighederne sætter ind med både forebyggende tiltag og hjælp til de mennesker, der har været udsat for overgreb.

I august udgav Grønlands Råd for Menneskerettigheder, Grønlands Handicaptalsmand, Tilioq, og Institut for Menneskerettigheder en rapport, der sætter fokus på problemerne og kommer med en række anbefalinger for, hvordan beboere på bo- og døgntilbud i Grønland beskyttes bedre mod seksuelle overgreb.

En af anbefalingerne lyder, at myndighederne bør sikre adgang til relevante traumetilbud og sørge for, at mennesker med handicap har sikre muligheder for at anmelde et overgreb. Rapporten betoner også myndighedernes ansvar for at forebygge overgreb og trusler om overgreb.

Personer med handicap, der bor på bo- og døgntilbud, er dobbeltudsatte i kraft af deres handicap og deres boform. Derfor har myndighederne et skærpet ansvar for at sikre imod overgreb.

Anja Hynne, Grønlands Handicaptalsmand.

Konsekvenserne af seksuelle overgreb kan være både langvarige og invaliderende. Ændret personlighed, angst, spiseforstyrrelse og søvnproblemer er blot et udpluk af den mistrivsel, som ofre for seksuelle overgreb kan opleve. Derfor er det vigtigt, at mennesker med handicap, der har været udsat for seksuelle overgreb, får relevante traumetilbud til at bearbejde oplevelsen.

Det er sikret i menneskeretten, at mennesker med handicap, som har været udsat for seksuelle overgreb, skal modtage støtte og rehabiliteringstilbud. Støtten

skal hjælpe ofrene til at blive helbredt for fysiske og psykiske traumer og at indgå i et socialt liv igen.

Grønland har tiltrådt FN's Handicapkonvention og besluttede i 2022 at tiltræde Istanbulkonventionen, som er Europarådets konvention til forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet. Dermed har myndighederne påtaget sig at træffe alle relevante foranstaltninger for at forebygge enhver form for vold og misbrug mod mennesker med handicap.

GRØNLANDS RÅD FOR MENNESKERETTIGHEDER, GRØNLANDS HANDICAPTALSMAND OG INSTITUT FOR MENNESKERETTIGHEDER ANBEFALER

- Departement for Børn, Unge og Familie i samarbejde med Socialstyrelsen udarbejder retningslinjer, der sikrer forebyggelse mod seksuelle overgreb på beboere på bo- og døgntilbud.
- Departement for Børn, Unge og Familie i samarbejde med Socialstyrelsen indfører initiativer til styrkelse af seksualoplysningen og den seksuelle sundhed for beboere på bo- og døgntilbud.
- Departement for Børn, Unge og Familie i samarbejde med Socialstyrelsen sikrer adgang til relevante traumetilbud for mennesker med handicap, der har været udsat for seksuelle overgreb.
- Departement for Børn, Unge og Familie i samarbejde med Socialstyrelsen sikrer et bedre vidensgrundlag om mennesker med handicap, der er ofre for seksuelle overgreb, samt mere viden om denne gruppes anmeldelsespraksis.

DIALOGKORT STYRKER BEFOLKNINGENS KENDSKAB TIL MENNESKERETTIGHEDER

Under workshops på gymnasier og for kommunalt ansatte har Grønlands Råd for Menneskerettigheder ved hjælp af dialogkort om menneskerettigheder rejst aktuelle og relevante samtaler om grønlændernes rettigheder.

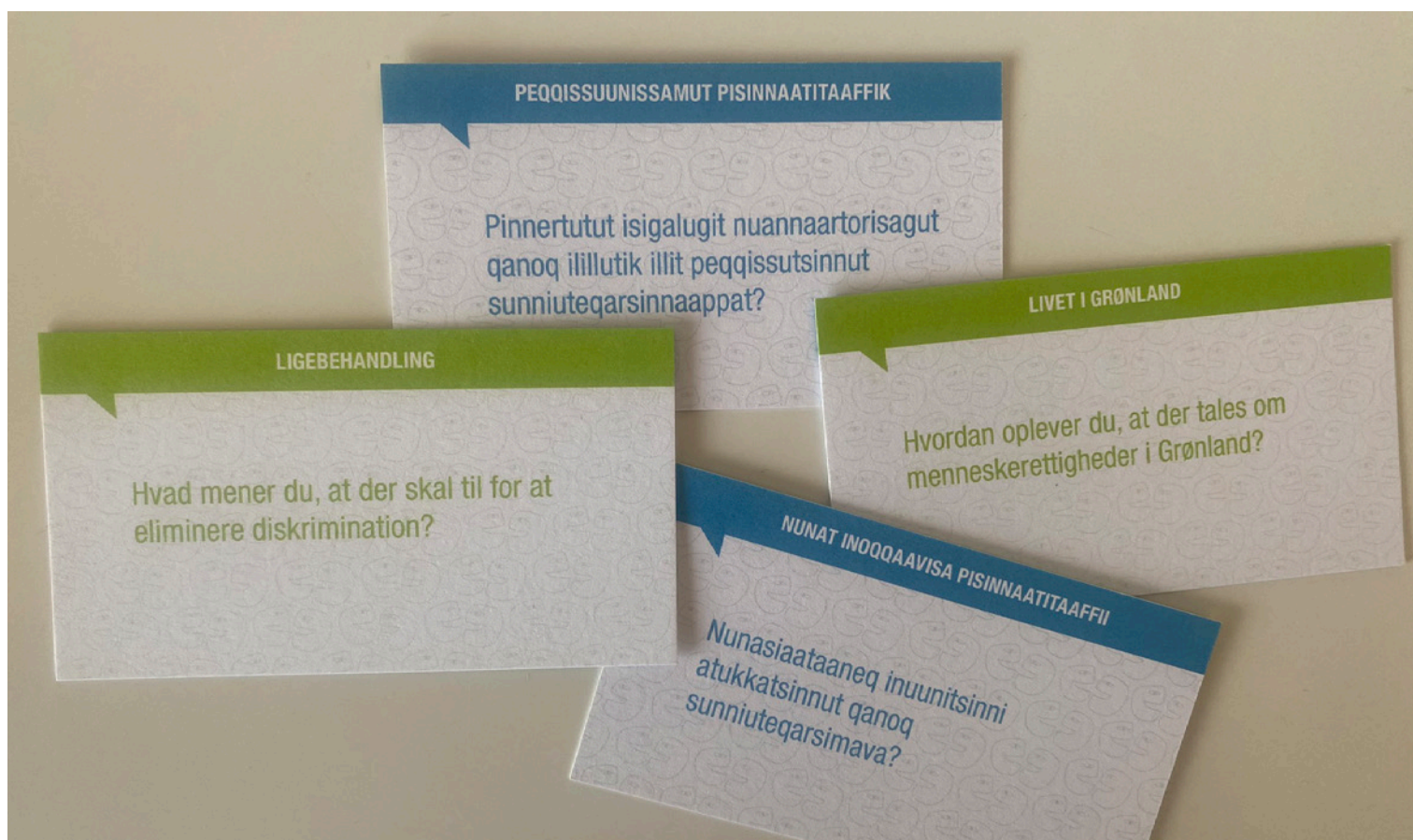
"Hvordan oplever du respekt for din identitet og dine værdier til hverdag?" Sådan lyder et af spørgsmålene på de dialogkort, som har været med til at starte nye dialoger om menneskerettigheder blandt gymnasieelever i Nuuk og Sisimiut samt ansatte i Børne- og familieforvaltningen i Kommuneqarfik Sermersooq.

Dialogkortene er udviklet med henblik på at styrke den grønlandske befolknings kendskab til menneskerettigheder, og spørgsmålene tager udgangspunkt i temaer som 'Livet i Grønland', 'Kend og kræve dine rettigheder' og 'Oprindelige folks rettigheder'.

"Dialogkortene var en god måde at komme til at snakke om menneskerettigheder på, og hvordan vi er afhængige af dem i hverdagen," siger Aputsiaq Larsen, som studerer på GUX Sisimiut.

Ifølge Grønlands Råd for Menneskerettigheders sekretariatsleder, Tina Dam, er kortenes store styrke, at de kan skabe konstruktive samtaler om menneskerettigheder hos et bredt udsnit af den grønlandske befolkning. Blandt andet ved at knytte menneskerettighederne til borgernes egen hverdag.

Rådet har også afprøvet kortene i samarbejde med Børne- og familieforvaltningen i Kommuneqarfik Sermersooq. Ifølge Tina Dam gav forvaltningens medarbejdere særdeles positiv respons på kortene og fremhævede især, at kortene gav anledning til nye refleksioner.

"Kortene er ikke kun velegnede til undervisningsbrug. De kan også danne baggrund for konstruktive temadage og gode aktuelle debatter i mange forskellige sammenhænge. Rådet har oplevet stor interesse for dialogkortene og glæder sig til at udbrede dem meget mere i efterårets løb," siger Tina Dam.

Grønlands Råd for Menneskerettigheder planlægger på den baggrund at udbrede både workshops og dialogkortene til uddannelsesinstitutioner, organisationer og foreninger i hele Grønland.

SYSTEMATISK DATAINDSAMLING KAN STYRKE BESKYTTELSEN AF BEFOLKNINGENS RETTIGHEDER

Systematisk indsamling af viden og data er en forudsætning for at styrke beskyttelsen af befolkningens rettigheder.

De seneste år har Naalakkersuisut udarbejdet flere konkrete strategier og handlingsplaner, der sigter mod at fremme befolkningens menneskerettigheder. I 2022 præsenterede Naalakkersuisut eksempelvis en handlingsplan for, hvordan Grønland sikrer efterlevelsen af FN's Børnekonvention, og i foråret 2023 sendte Departementet for Børn, Unge og Familier Qamani – en strategi for forebyggelse af selvmord – i høring.

DATAMANGEL ER ET MENNESKE- RETTIGHEDSPROBLEM

Data kan for eksempel give indsigt i, hvordan forholdene er for udsatte borgere og styrke myndighedernes mulighed for at målrette indsatser, så de beskytter borgernes rettigheder. Derfor er mangel på data et menneskeretligt problem.

Vigtigheden af dataindsamling er også rejst af flere af FN's menneskerettighedsmekanismer. I 2021 anbefalede FN's Kvindekomité for eksempel, at Grønland foretager en mere omfattende dataindsamling vedrørende årsagerne for de høje selvmords- og abortrater. En lignende anbefaling blev givet i forbindelse med Universal Periodic Review (UPR), hvor data om vold mod kvinder og børn blev efterspurgt.

Som reaktion på begge udspil anbefalede Institut for Menneskerettigheder og en række andre aktører, at Naalakkersuisut sætter målsætninger med klare, målbare indikatorer og definerer, hvem og hvordan data indsamles.

Instituttet, Grønlands Råd for Menneskerettigheder, børnerettighedsinstitutionen MIO, Grønlands Handicaptalsmand, Tilioq og en række andre grønlandske aktører har også anbefalet styrket systematisk dataindsamling på en række andre områder. Det gælder blandt andet handicapområdet og justitsområdet. Indenfor alle disse områder er det centralt at sikre muligheden for at opdele data på køn, alder og andre parametre. Kategorisering af data kan kaste lys over mulige uligheder i menneskerettighedssituationen for forskellige grupper af borgere.

Ifølge Grønlands Råd for Menneskerettigheder er det vigtigt, at de dataindsamlingsmetoder, som anvendes, er tilpasset det grønlandske samfund og grønlandske udfordringer. Derfor har Grønlands Råd for Menneskerettigheder valgt at anvende det digitale værktøj Indigenous Navigator, der indeholder redskaber, som giver oprindelige folk mulighed for systematisk at indsamle data om deres livsvilkår og rettigheder. Spørgeskemaet og den tilhørende database, som Institut for Menneskerettigheder har udviklet i samarbejde med Tebtebba Foundation, IWGIA, ILO og Forest Peoples Programme, giver overblik over rettighedssituationen for oprindelige folk på verdensplan.

INSTITUT FOR MENNESKERETTIGHEDER OG GRØNLANDS RÅD FOR MENNESKERETTIGHEDERS BIDRAG

- I efteråret 2022 efterlyste instituttet i et høringssvar til handlingsplan for efterlevelsen af FN's Børnekonvention målbare indikatorer i forhold til initiativerne i handlingsplanen og information om, hvilke former for data, der skal bidrage med information om status på initiativerne.
- I foråret 2023 anbefalede vi i et høringssvar til Qamani – Strategi for forebyggelse af selvmord 2023-2028, at Departementet for Børn, Unge og Familier supplerer alle udkastets målsætninger med klare, målbare indikatorer og definerer, hvem der indsamler data, og hvordan data indsamles.
- I sommeren 2023 efterlyste vi i et høringssvar til udkast til handlingsplan for efterlevelse af FN's handicapkonvention 2024-2034, konkrete målsætninger for de enkelte indsatsområder i handlingsplanen.
- Da FN's specialrapportør for oprindelige folks rettigheder, Francisco Calí Tzay, besøgte Grønland og Danmark i februar 2023, påpegede instituttet blandt andet de store udfordringer med datamangel på områder, der relaterer til menneskerettigheder i Grønland. Vi fremhævede behovet for at styrke dataindsamling i retsvæsnen og behovet for at indsamle data om vold, der kan opdeles på køn, alder, handicap og andre karakteristika, så det er muligt at få mere viden om omfanget og karakteren af vold mod børn og kvinder.

RETTE TIL RETFÆRDIG RETTERGANG ER UNDER PRES

Manglende offentlig statistik over sagsbehandlingstider ved Grønlands domstole, forældede IT-systemer og mangel på ensretning af juridiske begreber. Presset på Grønlands retsvæsen udfordrer borgernes retsstilling.

Grønlandske domstoles IT-systemer er ikke blevet opdateret i flere år. Retsvæsenet mangler adgang til data, der kan give et klart billede af rettighedssituationen i Grønland og en ensartet terminologi for centrale juridiske begreber. Domstolsstyrelsen fører ikke statistik over sagsbehandlingstiderne for alle sager ved Grønlands domstole, og det er derfor ikke gennemsigtigt, om retssager i Grønland afgøres inden for rimelig tid. På baggrund af et folketingsspørgsmål, offentliggjorde Justitsministeriet i 2020 en oversigt, der viste meget lange sagsbehandlingstider.

Det er nogle af de problemstillinger, Grønlands retsvæsen står overfor, og som udfordrer grønlandske borgernes ret til en retfærdig rettergang. Ifølge artikel 6 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention har enhver ret til en retfærdig rettergang inden for en rimelig frist. Retten til at få en sag behandlet uden unødigt ophold er også beskyttet af FN's Konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder.

Ansvar for at sikre grønlandske borgernes adgang til retfærdig rettergang ligger fortsat hos den danske regering. Institutet vurderer, at det er afgørende, at særligt Justitsministeriet og Domstolsstyrelsen i Danmark arbejder målrettet for at forbedre retssikkerheden for grønlandske borgere. Arbejdet bør foregå i tæt dialog med Naalakkersuisut, der særligt siden januar 2022 har haft øget fokus på dagsordenen.

Udviklingen af ensartet terminologi er forankret hos Oqaasileriffik, Grønlands Sprogsekretariat, der i 2023 har fået en bevilling på den danske finanslov til at udvikle og standardisere juridiske termer på grønlandsk. Projektet afspejler en anbefaling fra rapporten 'Tolkning i det grønlandske retsvæsen', som instituttet udgav i 2019 i samarbejde med Grønlands Råd for Menneskerettigheder og Ilisimatusarfik, Grønlands Universitet.

I samarbejde med Grønlands Råd for Menneskerettigheder har instituttet en række anbefalinger, der kan forbedre menneskerettighedssituationen på området.

INSTITUT FOR MENNESKERETTIGHEDER OG GRØNLANDS RÅD FOR MENNESKERETTIGHEDER ANBEFALER, AT

- Domstolsstyrelsen årligt fører og offentliggør statistik over sagsbehandlingstiderne for alle sager.
- Justitsministeriet og Domstolsstyrelsen hurtigst muligt sikrer, at retterne i Grønland har opdaterede og tidssvarende IT-systemer.
- Justitsministeriet og Domstolsstyrelsen etablerer en fyldestgørende digital domsdatabase i Grønland.

TESTS AF FORÆLDREKOMPETENCER BLIVER TILPASSET GRØNLANDSK SPROG OG KULTUR

Et flertal i Folketinget afsætter 7,8 millioner til at sikre, at grønlandske borgeres forældrekompetencer i anbringelsessager vurderes med kulturtilpasset test.

I februar 2023 afsatte Folketinget 7,8 millioner kroner til at styrke sagsbehandling og samarbejde i børnesager med grønlandske familier. Tiltaget skal forebygge, at danske myndigheder tester grønlandske borgeres forældrekompetencer på et forkert grundlag i forbindelse med anbringelsessager. De psykologiske tests, myndighederne bruger i dag, er nemlig ikke tilpasset grønlandsk kultur. Det medfører en risiko for, at grønlandske forældre opnår en lavere testscore, end ved en kulturtilpasset test.

Fejlvurderinger af grønlandske forældres forældrekompetencer kan have vidtrækkende konsekvenser for både forældre og børn, vurderer Institut for Menneskerettigheder, da de i yderste konsekvens kan føre til tvangsfjernelse af et barn, der ikke skulle have været fjernet. Brugen af ikkekulturtilpassede tests kan således indebære en risiko for, at grønlændere i Danmark diskrimineres, og at deres ret til familieliv krænkes.

Midlerne blev afsat efter, at FN's specialrapportør for oprindelige folk i forbindelse med sit besøg i Danmark og Grønland kritiserede, at grønlændere i Danmark bliver udsat for diskrimination. I sin kritik refererede han til den analyse og de anbefalinger, som Institut for Menneskerettigheder offentliggjorde i 2022 og udtrykte bekymring for, at grønlandske børn i Danmark har syv gange højere risiko for at blive anbragt uden for hjemmet end andre børn i Danmark.

I Danmark bliver én procent af alle børn anbragt uden for hjemmet, mens tallet for anbringelser blandt børn, der er født i Grønland eller har mindst én forælder, der er født i Grønland, er henholdsvis syv og fem procent.

Analysen blev blandt andet iværksat på baggrund af opfordringer fra foreningen Mentor Immanuel, herunder medlemmer som siden har oprettet foreningen SILA360, der også arbejder for anbragte grønlandske børns rettigheder.

INSTITUT FOR
MENNESKE
RETTIGHEDER

